

освіти, зокрема укладання стандартів та шляхів отримання сертифікації у різних штатах, що й стане предметом наших подальших досліджень.

Бібліографія

Закон України «Про освіту» (2017). **The Condition** of Education 2018. National Center for Education Statistics, U.S. Department of Education. – May, 2018. – 384 p. <https://nces.ed.gov/pubs2018/2018144.pdf>. **Education for All Handicapped Children Act** (EAHCA) (1975). Public Law 94-142. <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-89/pdf/STATUTE-89-Pg773.pdf>. **Handbook of Special Education** / edited by J. M. Kauffman, D.P. Hallahan, and P.C. Pullen. – New York : Routledge, 2017. – 369 p. **Individuals with Disabilities Education Act** (IDEA)) (2004). <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title20/pdf/USCODE-2011-title20-chap33.pdf>. **Jackson, R.M.** (2017). Curriculum access for students with low-incidence disabilities: The promise of universal design for learning. <http://sde.ok.gov/sde/sites/ok.gov.sde/files/LowIncidence.pdf>. **Kode, K.** (2017). Elizabeth Farrell and the History of Special Education. New York: Council for Exceptional Children. – 88 p. **No Child Left Behind Act.** (2001). Public Law 107-110. <http://www2.ed.gov/nclb/overview/importance/nclbworking.html>. **Special Education.** U.S. Department of Defense. Education Activity. <http://www.dodea.edu/curriculum/specialeduc>.

Received 18.1.2018

Accepted 19.11.2018

УДК 159. 943

DOI: 10.32626 / 2413-2578.2018-12.234-245

А.В. Сімко
7kort@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ ПСИХОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Відомості про автора: Сімко Алла Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри логопедії та спеціальних методик Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. Email: 7kort@ukr.net

Contact: Simko Alla, PhD, senior lecturer in speech therapy and special techniques Kamianetz-Podilskiy Ivan Ohienko National University, Kamianetz-Podilskiy, Ukraine. Email: 7kort@ukr.net

А.В. Сімко. Особливості діагностики та корекції психомоторного розвитку дошкільників з інтелектуальними порушеннями на заняттях фізичного виховання. У статті розглянуто особливості проведення діагностики і корекції психомоторного розвитку дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями на заняттях фізкультурою. Проведено теоретичний аналіз наукових досліджень щодо проблеми психомоторної активності дітей з відхиленнями в інтелектуальній сфері. Визначено, що психомоторні можливості дітей з вадами інтелекту залежать від особливостей розвитку ряду психічних функцій: м'язово-рухових відчуттів, сенсомоторних процесів тощо. Запропоновано групи тестів, розроблених різними авторами для проведення діагностики та корекції психомоторного розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Для психокорекційної роботи з дітьми, що мають відхилення в розвитку, застосовують здебільшого дві групи методів. Перша – це власне когнітивні методи, спрямовані на формування вищих психічних функцій і усунення труднощів у пізнавальній діяльності. Друга – це методи психомоторної корекції, які знімають м'язові затиски, допомагають усвідомити тілесні аналоги своїх проблем, сприяють застосуванню невербальних компонентів спілкування, покращують психічне самопочуття особистості, опосередковано впливають на психічні пізнавальні процеси. Власне, ці два підходи з позицій психокорекції відкривають нам основну психофізичну проблему співвідношення душі і тіла. Доведено, що оволодіння дошкільниками новими для них методами корекції психомоторного навчання дає можливість не тільки активізувати ті вміння, які в них є, але і сформувати нові дії, розвинути певні психічні і моторні якості. Збільшення обсягу тестів психомоторних можливостей не буде збільшувати їх надійність, буде просто додавати інформацію все про нові й нові психомоторні якості. До того ж збільшення кількості ідентичних завдань буде викликати ефект тренування, а значна кількість психомоторних функцій швидко змінюватиметься за багаторазового їх виконання. Програмові вправи з фізичного виховання для дітей з вадами інтелектуального розвитку дошкільного віку позитивно впливають на корекцію їх психомоторики за окремими факторами. Зазначене дозволяє висунути припущення, що таке їх поєднання дасть можливість покращити координацію рухів з максимально широкою амплітудою психомоторних дій.

Ключові слова: діагностика, корекція, психомоторний розвиток, діти дошкільного віку, порушення інтелекту, фізичне виховання.

А.В. Симко. Особенности диагностики и коррекции психомоторного развития дошкольников с интеллектуальными нарушениями на занятиях физического воспитания. В статье рассмотрены особенности проведения диагностики и коррекции психомоторного развития детей дошкольного возраста с интеллектуальными нарушениями на занятиях физкультурой. Проведен теоретический анализ научных исследований по проблеме психомоторной активности детей с отклонениями в интеллектуальной сфере. Определено, что психомоторные возможности детей с нарушениями интеллекта зависят от особенностей развития ряда психических функций: мышечно-двигательных ощущений, сенсомоторных процессов и т.д. Предложено группы тестов, разработанных различными авторами для проведения диагностики и коррекции психомоторного развития детей с нарушениями интеллектуального развития. Для психокоррекционной работы с детьми, имеющими отклонения в развитии, применяют в основном две группы методов. Первая - это собственно когнитивные методы, направленные на формирование высших психических функций и устранения трудностей в познавательной деятельности. Вторая – это методы психомоторной коррекции, которые снимают мышечные зажимы, помогают осознать телесные аналоги своих проблем, способствуют применению невербальных компонентов общения, улучшают психическое самочувствие личности, косвенно влияют на психические познавательные процессы. Собственно, эти два подхода с позиций психокоррекции открывают нам основную психофизическую проблему соотношения души и тела. Доказано, что овладение дошкольниками новыми для них методами коррекции психомоторного обучения дает возможность не только активизировать те умения, которые у них есть, но и сформировать новые действия, развить определенные психические и моторные качества. Увеличение объема тестов психомоторных возможностей не будет увеличивать их надежность, будет просто добавлять информацию все о новых и новых психомоторных качествах. К тому же увеличение количества идентичных задач будет вызывать эффект тренировки, а значительное количество психомоторных функций может быстро изменяться из-за многократного их выполнения. Программные упражнения по физическому воспитанию для детей с недостатками интеллектуального развития дошкольного возраста положительно влияют на коррекцию их психомоторики по отдельным факторам. Указанное позволяет выдвинуть предположение, что такое их сочетание позволит улучшить координацию движений с максимально широкой амплитудой психомоторных действий.

Ключевые слова: диагностика, коррекция, психомоторное развитие, дети дошкольного возраста, нарушения интеллекта, физическое воспитание.

Simko A.V. Features of diagnostics and correction of psychomotor development of preschool children with intellectual disorders in physical education classes. The article deals with the features of diagnostic and correction of psychomotor development of children of preschool age with intellectual disorders in physical education classes are considered. The theoretical analysis of scientific researches concerning the problem of psychomotor activity of children with intellectual disabilities is conducted. It is determined that the psychomotor capabilities of children with intellectual disabilities depend on the peculiarities of the development of a number of mental functions: muscular-motor sensations, sensomotor processes, etc. The groups of tests developed by various authors for diagnostics and correction of psychomotor development of children with intellectual disabilities are suggested. There are two methods used for psycho-corrective work with children with deviations in development, the first one is actually cognitive methods aimed at the formation of higher mental functions and the elimination of difficulties in cognitive activity. The second is the methods of psychomotor correction, which removes muscle clamps, help to realize the bodily analogues of their problems, promote the use of nonverbal components of communication, improve the mental state of the individual and indirectly affect the psychological cognitive processes. Actually, these two approaches from the positions of psycho-correction reveal to us the main psychophysical problem of the correlation of the soul and body. It is proved that the acquisition of preschoolers by new methods for their correction of psychomotor training enables them not only to intensify the skills they possess, but also to form new actions, to develop certain mental and motor qualities. Increasing the scope of tests of psychomotor capabilities will not increase their reliability; will simply add information all about new and new psychomotor quality. In addition, an increase in the number of identical tasks will cause the effect of training, and a significant number of psychomotor functions will quickly change for their multiple execution. The program physical education for children with intellectual disabilities in the preschool age has a positive effect on the correction of their psychomotor by individual factors. The above suggests that such combination of combinations will allow improving the coordination of movements with the widest amplitude of psychomotor actions.

Key words: diagnostics, correction, psychomotor development, children of preschool age, violations of intellect, physical education.

Постановка проблеми. Дітей дошкільного віку з вадами інтелекту об'єднує те, що всі вони потребують ранньої діагностики і систематичної корекційної роботи для підготовки до повсякденного життя та навчання. Вчасна діагностика і корекція психомоторного розвитку спрямована на максимально можливе подолання наявних у дитини порушень. Корекційний вплив на дітей з вадами інтелекту здійснюється на основі

ряду методичних принципів: систематичності, послідовності, диференціації, індивідуального підходу до дитини та ін.

Психомоторний розвиток є складним діалектичним процесом, який характеризується певною послідовністю і нерівномірністю дозрівання окремих функцій, якісним їх перетворенням на новому віковому етапі. При цьому кожна подальша стадія розвитку нерозривно пов'язана з попередньою.

Відомо, що діти, які страждають одним і тим же захворюванням, по-різному відстають в розвитку. Це пов'язано з особливостями їх центральної нервової системи, з різними впливами навколишнього середовища, а також з тим, наскільки своєчасно поставлено правильний діагноз і розпочата корекційна робота.

Порушення психомоторного розвитку мають різну динаміку. Разом із стійкими відхиленнями в розвитку, обумовленими органічним ураженням мозку, спостерігається безліч так званих зворотних варіантів, які виникають при легкій мозковій дисфункції, соматичній ослабленості, педагогічній занедбаності, емоційній депривації. Ці відхилення можуть бути повністю подолані за умови своєчасно проведеної корекційної роботи.

Вивчення психомоторики дітей дошкільного віку дає підстави стверджувати, що незалежно від особливостей моторної недорозвиненості, всім їм притаманні значні труднощі при виконанні завдань, що передбачають зміни в засвоєних рухах. Оскільки спроможність відійти від одного разу знайденого і засвоєного руху ґрунтується на орієнтувально-дослідницьких можливостях психомоторики суб'єкта, то саме порушення останніх і є центральною ланкою відповідної патології [Вайзман Н. П.; Венгер Л. А.].

Водночас корекція спроможності змінювати свої психомоторні стереотипи, формування ефективних орієнтувально-дослідницьких рухів у дітей відіграє особливо важливу роль в їх адаптації до навколишнього середовища. Проте завдання щодо корекції здатності диференціювати рухи є досить складним і вимагає визначення відповідних психолого-педагогічних засад цієї роботи, а його реалізація є важливим науковим і практичним завданням [Гуровец Г. В.; Козленко М. О.].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць (В.І. Бондара, О.В. Гаврилова, С.П. Миронової), в яких досліджуються шляхи розв'язання цієї проблеми засвідчує, що психофізичний розвиток розумово відсталих дітей дошкільного віку реалізується не ізольовано, а у зв'язку з їх способом життя і діяльністю, а педагогічно обґрунтована психомоторна активність може вплинути і на їхню розумову діяльність. Навіть більше, без руху, без фізичних навантажень і діти з нормальним психофізичним розвитком просто не спроможні нормально розвиватися (В.Г. Ареф'єв, В.Г. Властовский, Л.П. Гримак, С.Д. Максименко).

Особливістю діагностики психомоторики є відсутність певного загального фактору психомоторної обдарованості, що спонукає виділяти все нові й нові самостійні фактори, які репрезентують нам нові психомоторні здібності. Між результатами різних тестів діагностики психомоторики спостерігається дуже низька кореляція (якщо така взагалі є). Збільшення обсягу тестів психомоторного розвитку не збільшує їх надійності, проте викликає ефект тренування щодо ідентичних завдань (Л.Ф. Бурлачук, К.М. Гуревич, Є.П. Ільїн та інші).

Відповідно ускладненим є і завдання загальної корекції психомоторики розумово відсталих дітей дошкільного віку. Необхідність такої корекції очевидна, зважаючи на те, що, з одного боку – психомоторний розвиток дітей зі стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності завжди індивідуально своєрідно обмежений, а з другого – функціональні органи психомоторики у дошкільному віці ще досить пластичні (І.Д. Бех, М.П. Вайзман, О.П. Хохліна та інші).

Дослідження цієї проблеми започатковане у працях М.О. Бернштейна, О.В. Запорожця, які розглядали психомоторику як складне ієрархічне утворення низки рівнів побудови рухів і запропонували систематизувати з цих позицій патологію реалізації рухової функції, а також вивчати психіку як орієнтувально-дослідницьку діяльність.

Загальний вплив фізичних вправ на організм дитини виражається в тому, що вони, як встановлено дослідженнями В.Б. Горіневського, О.М. Крестовнікова, П.Ф. Лесгафта та ін., сприяють підвищенню життєдіяльності всього організму.

Мета статті теоретично окреслити та практично показати доцільність застосування діагностики і корекції порушень психомоторного розвитку дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями на основі порівневого підходу до побудови рухів на заняттях фізичного виховання

Діагностика психомоторної активності суб'єкта в нормі (Б.Г. Ананьєв, В. Манова-Томова, Є.С. Черник), за затримці його розвитку та за різних порушень (Є.І. Теплицька) є актуальною проблемою спеціальної психології.

У 1923 р. М.І. Озерецький розробив «Метод масової оцінки моторики у дітей і підлітків». Цей тест дослідження рівня розвитку моторних умінь і окремих компонентів моторики містить п'ять груп випробувань по п'ять завдань у кожній. Шкальний принцип побудови методики такий самий, як у традиційних тестах дослідження інтелекту [Бурлачук Л.].

Перша група тестів спрямована на визначення статичної координації. Досліджувані перевірялися на спроможність стояти із

заплющеними очима упродовж 15 с. Потім та ж вправа на правій нозі, далі на лівій, на носках, в різних позиціях тулуба.

Друга група тестів спрямована на визначення динамічної координації й співрозмірності рухів. Досліджувані перевірялися на здатність пересуватися стрибками на правій і лівій ногах, поперемінно проходити лабіринт правою та лівою руками, вирізувати з паперу кола правою (1хв.) і лівою (1,5 хв.) руками, креслити лінії, стрибати з місця у висоту.

Третя група тестів спрямована на визначення швидкості рухів. Досліджувані перевірялися на здатність вкласти 20 монет по одній копійці в коробку (час – 15 с). Потім пропонувалась вправа на креслення вертикальних ліній, на розкладання сірників, проколювання отворів у листі паперу з нанесеними на ньому кільцями (за Россолімо), проставляння крапок на папері.

Четверта група тестів спрямована на визначення сили рухів. Досліджувані перевірялися на здатність згинати-розгинати різні предмети.

П'ята група тестів – на визначення супроводжувальних рухів (синкінезії). Досліджувані перевірялися на здатність піднімати брови, зморщувати лоба, робити рухи кистями рук, але не поєднувати рухи – тест вважається невиконаним.

Процедура дослідження триває 45-65 хв. За виконання кожної вправи дається 1 бал. Сумарний результат порівнюється з таблицями норм і визначається віковий рівень: 4-6 рр., 7-8 рр., 9-10 рр., 11-12 рр., 13-14 рр., 15-16 років. Методику застосовують за кордоном для дослідження психомоторики розумово відсталих дітей (шкала Лінкольна-Озерецького).

Застосування нейропсихологічних тестів, розроблених О.Р. Лурією [Лурия А. Р.], дає можливість встановити ушкоджені передні або задні відділи головного мозку, що важливо для проведення відповідної корекційної роботи.

Недостатня точність тонких операцій рук, зазвичай, супроводжується недорозвиненістю мовленнєвої функції, що фіксується і за відсутності неврологічно виражених моторних розладів. Це пояснюється зниженням рівня аналітико-синтетичної діяльності досліджуваних систем [Кольцова М. М.].

Застосувавши тести, розроблені різними авторами, М.П. Вайзман створив систему випробувань психомоторики розумово відсталих дітей (12 тестів) для визначення компонентів і рівня організації рухів та моторних якостей.

Перший тест визначає спроможність дитини до збереження статичної рівноваги або статичної координації. Цими рухами переважно керує рубро-спинальний рівень центральної нервової системи.

Досліджуваний знаходиться в стійці на одній нозі, друга – зігнута в коліні, стегно розвернене назовні, стопа торкається опорної ноги на рівні коліна, руки на поясі, очі заплющені.

Другий тест визначає спроможність дитини до узгодженої роботи великої кількості групи м'язів та збереження динамічної рівноваги або динамічної координації. Цими рухами переважно керує таламопалідарний рівень синергій і нижній підрівень пірамідно-стріарного рівня просторового поля центральної нервової системи. Досліджуваний з основної стійки – стопи зведені, руки на поясі – виконує стрибок з обертанням на 360° (намагається зберегти рівновагу і повернутися у вихідне положення).

Третій тест визначає спроможність дитини до динамічної координації всього тіла, швидкості та спритності рухів. Цими рухами також керує переважно рівень синергій і нижній підрівень просторового поля. Досліджуваний із положення основна стійка за командою швидко лягає на підлогу обличчям донизу, руки зігнуті в ліктьових суглобах, кисті перед грудною кліткою, потім швидко піднімається у вихідне положення. Повторює вправу тричі.

Четвертий тест визначає спроможність дитини до швидких рухів рук, швидкості маніпуляцій дрібними предметами (умілість рук). Цими рухами керує тім'яно-премоторний рівень предметних дій і рівень просторового поля центральної нервової системи. Перед досліджуваними з сірникової коробки на стіл викладають 12 білих і 12 червоних сірників. Завдання: швидко розкласти 12 червоних сірників точно на чорних лініях, накреслених на білому аркуші картону.

П'ятий тест визначає спроможність дитини до ритмічних рухів. Виконання цього тесту забезпечується збереженими особливостями діяльності кори головного мозку. Досліджуваному пропонують вистукати декілька ритмічних комбінацій з поступовим ускладненням (тричі: один удар – два удари; три удари – один удар тощо).

Шостий тест визначає спроможність дитини виконувати рухи одночасно. Ця вправа характеризує корковий рівень побудови рухів, виявляє синкінезії (проби на реципрокність координації за М.І. Озерецьким). Досліджуваний стоїть в основній стійці, руки прямі, витягнуті перед грудною клітиною, одночасно стискає в кулак пальці правої руки і розтискає пальці лівої, потім навпаки.

Сьомий тест визначає моторну пам'ять обстежуваного. На думку В.П. Вайзмана, виконання цієї вправи забезпечується переважною участю в організації рухів фронтальних відділів кори великих півкуль головного мозку, рівня D. Досліджуваний стає навпроти експериментатора і повторює за ним низку послідовних рухів, відстаючи на один рух (наприклад, руки вперед, вгору, в сторони, назад, вниз). З

одного боку, рухи експериментатора програмують завдання для досліджуваного, а з іншого – вони «збивають» обстежуваного.

Восьмий тест визначає спроможність дитини до координації рухів і її моторну пам'ять. Він містить чотири компоненти, в кожному з яких виконуються рухи рук і ніг у різних площинах. На думку М.П. Вайзмана, провідними для цих рухів є рівень D. Вихідне положення – основна стійка. За командою обстежуваний підіймає праву руку вгору, ліву – в сторону, праву ногу згинає в колінному суглобі, потім змінює положення кінцівок – ліву ногу згинає в колінному суглобі. Далі він повинен підняти праву руку вгору, праву ногу витягнути вперед, ліву руку підняти вперед і в кінці – ліву руку вгору, ліву ногу і праву руку вперед.

Дев'ятий тест мімічний. Обстежуваний почергово заплющує одне око і розплющує друге (п'ять повторень). Цими рухами керує кора великих півкуль головного мозку.

Десятий тест – на визначення сили м'язів. За допомогою реверсивного динамометра конструкції В.М. Абалакова вимірюють сумарну силу згиначів і розгиначів рук. Рухи керуються переважно рівнем просторового поля S_2 .

Одинадцятий тест визначає спроможність дитини до статичної витривалості. Досліджуваний розвиває на динамометрі В.М. Абалакова зусилля у 50% від максимального і намагається утримувати його якомога довше. Рухи керуються переважно рубро-спинальним рівнем А.

Дванадцятий тест визначає спроможність обстежуваного до динамічної координації рухів на рівні синергій В. Йому пропонують без допомоги рук сісти на підлогу і знову встати [Сімко А.В.].

До цієї основної методики дослідження психомоторики розумово відсталих дітей М.П. Вайзман додавав й інші тести, зокрема, різноманітні стрибки, які керувались (як провідними) різними рівнями побудови рухів.

М.П. Вайзман запропонував принципи корекції психомоторики, які відрізнялися від методів лікувальної фізкультури. Вона має бути індивідуалізованою і враховувати структуру порівневих ушкоджень та нейродинамічний стан [Вайзман Н. П.].

На заняттях фізичною культурою основною формою фізичного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями у спеціалізованих закладах вихователь забезпечує вироблення умінь та навичок в основних рухах (ходьба, біг, стрибки, кидання, ловля, метання, повзання та лазіння), розвиває у дітей силу, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість, підвищує можливості серцево-судинної та дихальної систем, укріплює опорно-руховий апарат, виховує позитивні риси особистості.

Застосовуючи загальнорозвиваючі (вправи для рук та плечового поясу, вправи для тулуба, вправи для ніг), коригуючі (вправи з корекції

позотонічних реакцій, вправи для розвитку координації рухів, вправи для корекції постави, вправи для корекції функції ступні, дихальні вправи) та прикладні (вправи для дрібної моторики пальців та сумісних дій рук, вправи для розвитку цілеспрямованості рухів, танцювально-ритмічні) вправи, вихователь здійснює і відповідні корекції. «Корекційна направленість повинна пронизувати весь програмовий матеріал з фізичного виховання, так як це і є відображенням та урахуванням специфіки даного контингенту дітей» [Програма виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку, с. 100]. Зокрема, ця направленість має бути характерною і для рухливих ігор та спортивних вправ.

Закономірно, що чинна програма з фізичного виховання дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку передбачає зростання тривалості занять та складності фізичних вправ з кожним роком навчання.

Отже, однією з основних особливостей діагностики психомоторики є відсутність певного загального фактору психомоторної обдарованості, що спонукає виділяти все нові й нові самостійні фактори, які репрезентують нам нові психомоторні здібності. Між результатами різних тестів діагностики психомоторики спостерігається дуже низька кореляція (якщо така взагалі є). Збільшення обсягу тестів психомоторних можливостей не збільшує їх надійності, проте викликає ефект тренування щодо ідентичних завдань.

Відповідно ускладненим є й завдання загальної корекції психомоторних можливостей у розумово відсталих дітей дошкільного віку. Водночас необхідність такої корекції очевидна, зважаючи на те, що, з одного боку, психомоторні можливості дітей зі стійкими органічними порушеннями пізнавальної діяльності завжди індивідуально своєрідно обмежені, а з другого – функціональні органи психомоторики у дошкільному віці залишаються ще достатньо пластичними.

Висновки

Програмові вправи з фізичного виховання для дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку позитивно впливають на корекцію їх психомоторики за окремими факторами. Зазначене дозволяє висунути припущення, що необхідне таке їх поєднання, яке дасть можливість покращити координацію рухів з максимально широкого кола психомоторних дій. На наш погляд, корекція психомоторики дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку може опиратися на уявлення М.О. Бернштейна про рівні побудови рухів. Отже, психіка є активною, що виявляється у випереджальному відображенні дійсності. На його основі планується і контролюється психомоторна поведінка. Побудова образів психіки нероздільно

пов'язана з орієнтувально-дослідницькою роботою м'язів. Отже, коли здійснюється дослідження психомоторики як об'єктивації всіх форм психічного відображення в рухах тіла, то вивчається як матеріальна, так і ідеальна активність суб'єкта в їх єдності. Психомоторний розвиток дітей характеризується рівнем вияву психомоторних якостей і психомоторних умінь, які у процесі онтогенезу зростають. У дошкільному віці за більшістю психомоторних параметрів немає суттєвої різниці між хлопчиками і дівчатками (виняток – дальність метання). Діагностика і корекція психомоторики дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку різнопланова та різноспрямована. Натепер здійснюючи психокорекційну роботу з дітьми, що мають відхилення в розвитку, застосовують здебільшого дві групи методик: власне когнітивні методики і методики психомоторної корекції.

Бібліографія

Бурлачук Л. (2002). Психодіагностика. Питер : СПб. **Вайзман Н. П.** (1976). Психомоторика детей олигофренов. Москва : Педагогика. **Венгер Л. А.** (1981). О формировании познавательных способностей в процессе обучения дошкольников. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. *Работы советских психологов периода 1946-1980 гг. / Под. ред. И. И. Ильасова, В. Я. Ляудис.* Москва : Изд-во Моск. ун-та, 179–182. **Гуровец Г. В., Гуровец Д.С.** (1999). Методика реабилитации психомоторных нарушений у умственно отсталых школьников на занятиях ЛФК . *Дефектология № 1.* 31–36. **Козленко М. О.** (1996) Развитие познавательной самостоятельности учнів допоміжної школи в процесі навчання рухових дій. *Дефектологія. № 2.* 5–7. **Кольцова М. М.** (1973). Двигательная активность и развитие функций мозга ребенка. Москва : Педагогика. **Лурия А. Р.** (1969). Высшие корковые функции человека и их нарушения при локальных поражениях мозга. *2-ое изд. перераб. и доп.* Москва : Издательство Московского университета, **Програма виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку.** (2000). Київ : ТОВ «ЛДЛ». **Сімко А.В.** (2014). Фізична реабілітація дітей з особливостями інтелектуального розвитку. *Навчально-методичний посібник.* Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друк-Сервіс». 37–40.

References

Burlachuk L. (2002). Psihodiagnostika. Piter : SPb. [in Russian]. **Vajzman N. P.** (1976). Psihomotorika detej oligofrenov. Moskva : Pedagogika. [in Russian]. **Venger L. A.** (1981). O formirovanii poznavatel'nyh sposobnostej v processe obucheniya doshkol'nikov. Hrestomatiya po vozrastnoj i pedagogicheskoj psihologii. Raboty sovetskih psihologov perioda 1946-1980 gg. / Pod. red. I. I. P'yasova, V. YA. Lyaudis. Moskva : Izd-vo Mosk. un-ta, 179–182. [in Russian]. **Gurovec G. V.,**

Gurovec D.S. (1999). Metodika rehabilitacii psihomotornyh narushenij u umstvenno otstalyh shkol'nikov na zanyatijah LFK . Defektologiya № 1. 31–36. [in Ukrainian]. **Kozlenko M. O.** (1996) Rozvitok piznaval'noi samostijnosti uchniv dopomizhnoi shkoli v procesi navchannya ruhovih dij. Defektologiya. № 2. 5–7. [in Ukrainian]. **Kol'cova M. M.** (1973). Dvigatel'naya aktivnost' i razvitie funkcij mozga rebenka. Moskva : Pedagogika. [in Russian]. **Luriya A. R.** (1969). Vysshie korkovye funkicii cheloveka i ih narusheniya pri lokal'nyh porazheniyah mozga. 2-oe izd. pereab. i dop. Moskva : Izdatel'stvo Moskovskogo univeristeta. [in Russian]. **Programa viovannya** ta navchannya rozumovo vidstalih ditej doskil'nogo viku. (2000). Kiiiv : TOV «LDL». [in Ukrainian]. **Simko A.V.** (2014). Fizichna rehabilitaciya ditej z osoblivostyami intelektual'nogo rozvitku. Navchal'no-metodichnij posibnik. Kam'yanec'-Podil's'kij : TOV «Druk-Servis». 37–40. [in Ukrainian].

Received 18.10.2018

Accepted 16.11.2018

УДК 378.011.3-051:376

DOI: 10.32626 / 2413-2578.2018-12.245-256

Н.В. Савінова

kafkor@gmail.com

ЗМІСТОВА ТА РІВНЕВА ХАРАКТЕРИСТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО АКТИВНО- ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Відомості про автора: Савінова Наталія, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені Василя Сухомлинського, Миколаїв, Україна. У колі наукових інтересів: проблема диференційованої логокорекції порушень мовленнєвої діяльності у дітей з тяжкими порушеннями мовлення та проблеми підготовки майбутніх учителів-логопедів. E-mail: kafkor@gmail.com; vortex3004@rambler.ru

Contact: Natalia Savinova, Doctor of Science, professor, Head of the Department of Special Education, Nikolaev Vasily Sukhomlinsky National University, Mykolaiv, Ukraine. Academic interests: the problem of differentiated logocorrection of speech disorders of children with speech